

שמעתא עמיקתא

גליון תקס"ג | פרשת במדבר | תשפ"ג | קהילת הניכוי הישיבות | רמות ב' | ירושלים תובב"א

שמעתא אליבא דהלכתא

משיעורי הרה"ג הרב יוחנן בורגר שליט"א
מו"ץ וראש כולל הוראה רמות ב'

האם ניתן לערב תבשילין על תבשיל שהתבשל בכיריים אינדוקציה

א. עירוב תבשילין בפת ותבשיל. ב. מאפה ממולא אם חשיב תבשיל ומאפה. ג. דבר הראוי ללפת בו את הפת. ד. כבוש כמבושל. ה. מליח כרותח. ו. גדר ביטול לענין עירוב תבשילין. ז. תבשיל התבשל בכיריים אינדוקציה או מיקרוגל / ביטול בכלי שני. ח. אפיה אחר ביטול.

א. עירוב תבשילין בפת ותבשיל

תנן **בביצה** (טו:) יו"ט שחל להיות ערב שבת לא יבשל בתחלה מיו"ט לשבת, אבל עושה תבשיל מערב יו"ט וסומך עליו לשבת. מבואר דלצורך עירוב תבשילין בעיני תבשיל. ומשמע שאף לצורך אפיה סגי בזה. אלא דעיי"ש ב**גמ'** דאמר רבי אליעזר אין אופין אלא על האפוי. ומשמע דלצורך אפיה בעינן דבר אפוי.

וכבר עמדו בזה הראשונים, דעת ר"ת (הובא בראש"ש פי"ב סי' יא) דקיי"ל כר"א ועי"כ בעינן פת ותבשיל. וכן נקט המרדכי (סי' תרעג). וכ"כ בהגהות אשר"י (ביצה פי"ב סי' ה) והוסף שאם עשה פת גרידא אפי' לאפות אינו יכול. והגבאי העולת שבת (סי' תקנז). וכ"כ בעטרת זקנים (אות ה) אליבא דשיטה זו. וכ"כ בא"ר (אות ד) בשם המהרש"ל. והביאם הפמ"ג (מ"ו סי' ד). וכן פסק המ"ב (סי' קיז). ואם עירב על תבשיל לחוד דעת הפוסקים (הובאו בסמוך) שכת' שבדיעבד סמכין על ר"י (החולק על ר"ת) משמע דלדעת ר"ת הוי לעיכובא. ד"ה ולפמ"ש. ומשמעות הפוסקים (הובאו בסמוך) שכת' שבדיעבד סמכין על ר"י (החולק על ר"ת) משמע דלדעת ר"ת הוי לעיכובא. ודעת ר"י (תוס' שם יז: ד"ה אמר) דתבשיל לחוד סגי כי מבואר בתוספתא (ביצה פי"ב ה"ב) ובירושלמי (פי"ב ה"א) דפלוגי על ר"א וקיי"ל בשבת (קל: ד"ה א) שמותי הוא. והתוס' (יז: ד"ה אמר) כת' בשם ר"י שמ"מ לא מלאני לבי לעבור על דברי דודי וצריך פת ותבשיל וכן עמא דבר. והרא"ש (שם פי"ב סי' יא) הביא שכדעת הר"י ס"ל להבה"ג (הלי יו"ט לז: וכו'), ומי' נהגו להחמיר כר"ת. והר"ן (שם י. ברי"ף ד"ה אמר) מסיק דא"צ פת ויו"ט שכן דעת הר"י. וכן נר' שהוא דעת הרמב"ם (פי"ו ה"ג). והמגיד משנה (פי"ו ה"ג) כת' שכן דעת הרמב"ן (ה: והרשב"א ע"ב) בבית מועד שיש סי' א, וחי' יז: ד"ה אמר) ועוד, אלא שנהגו להחמיר כר"ת. וכת' הגה"מ (אות ג) שר"י רבו של רש"י (ע"י סידור רש"י סי' תרט, שו"ת סי' רצג) היו נוהגים לערב בפת ותבשיל וכן פשט המנהג. וכת' הבה"ג (ע"ש תקנז) דמ"מ היכא דאירע דלא עירבו אלא בתבשיל לבד סומכים על כל הנך רבנותא דשרו. וכן פסק השו"ע (סע' ב).

וכתב המרדכי (סי' תרעג) דאיתא בירושלמי עירובי תבשילין כך הם פת כביצה ותבשיל כזית, והא דקאמר פת כביצה ותבשיל כזית פליג אתלמודא דידן (ביצה טו:) דמשמע שיעור כזית ולא מפליג בין פת לתבשיל. עי"כ. וההגהות אשר"י (ביצה פי"ב סי' ה) כתב בשם אור זרוע שיניח פת כביצה ותבשיל בכזית. והדרכי משנה (אות א) כת' בשם האור זרוע דראוי להחמיר בפת כביצה. וכן פסק הרמ"א (סע' א) דנוהגין לכתחלה בפת כביצה. [והעירוני דיש לדון האם בריה חשיב לענין זה כמו לענין ברכות הנהנין. וצ"ע עתא].

ב. מאפה ממולא אם חשיב תבשיל ומאפה

ותנן **בביצה** (טו:) עושה תבשיל מערב יו"ט וסומך עליו לשבת, בית שמאי אומרים שני תבשילין ובית הלל אומרים תבשיל אחד ושון בדג וביצה שעליו שחן שני תבשילין. אכלו או שאבד לא יבשל עליו, בתחלה ואם שיר ממנו כל שהוא סומך עליו לשבת, עי"כ. ופרש"י ביצה שעליו - שהיו טחון ביצה על הדג כשצולין אותו, עי"כ. מבואר ששני מאכלים שהתבשלו יחד חשיבי כשני תבשילין. ולפמ"ז יש לדון האם פשטידא אפוייה ממולאת בשר חשיב כתבשיל ופת או כדבר א'. ולכאוי' מהא דדג וביצה י"ל דחשיב כשני דברים נפרדים. אלא דלענין סעודה מפסקת בערב ת"ב שהדין הוא שמוטר לאכול רק ב' תבשילין, כת' המ"ב (סי' תקנז סי' י) ושע"ז (אות ג) דלביבות מאמולאים בגבינה נקרא שתי תבשילין. וכן אטריות עם גבינה וכדו' כיון דרוב פעמים אוכלים אותם כנפרד. ויש מקילים בכל זה כיון שהדין לעשותן כן אפי' שלא עושין כל ברוב העמים. ויש החמיר בזה, עי"כ. ולפמ"ז י"ל דבעיית יש להקל בזה דע"י בב"י (סי' תקנז) שהביא מח' אם יש ללמוד דין שני תבשילין בסעודה מפסקת מע"ז, והסבורים דאין ללמוד מע"ת היינו כי בעיית תבשילין הקילו טפי.

ג. דבר הראוי ללפת בו את הפת

ואיתא **בביצה** (טו:) תרי לישני האם בעינן דבר המלפת הפת לעירוב תבשילין. ובלישנא בתרא אמר אביי לא שנו אלא תבשיל אבל פת לא מאי טעמא מידי דמלפת, בעינן ופת לא מלפת ודיכא נמי לא מלפתא דאמר ר' זירא הני בבליאי טפשאי דאכלי נחמא בנהמא. ופרש"י לפתן בעינן, דמוכחא מלתא שעשוי לשבת. וכן פסקו הרא"ש (פי"ב סי' ה) והרמב"ם (פי"ו ה"ג). וכן הביא השו"ע (שם סע' ז). וכת' המ"א (סי' א) דאפי' במקום שמלפתין בו את הפת בכל דעתו והי"ה שאר מיני לפתן וקטניות במקום שאין דרך ללפת בהן הפת אסור לערב בהן, עי"כ. וכן פסק המ"ב (סי' יב). ועי' עוד במ"א (סי' יב) שהבין מרש"י שם שצריך להקפיד מן הדין שיהא דבר שאין רגיל לאכול בכל יום. אולם השעה"צ (אות כג) דחה דבריו כי מהגמ' והשו"ע לא משמע כן, עיי"ש. וכת' הערוה"ש (אות ג) דאנחנו נוהגים להניח ביצה מבושלת דהביצה אינה מתקלקלת וההמון אינם בקיאים בזה וכמה פעמים ראינו שכשהולכים בשבת ליטול הכבוש המבושל שהניחו עליהם את העירובי תבשילין נתקלקל מאד ומשליכין אותו לחוץ, ולכן יש לזהר בזה מאד.

ד. כבוש בשבת כרותח

ואמור עוד שם (טו:) דתבשיל זה צלי ואפילו כבוש שלוק ומבושל, וקוליים האספנין שנתן עליו חמין מערב יו"ט, תחלתו וסופו אין לו שיעור, עי"כ. ופרש"י שלוק. מבושל הרבה מאד: מבושל. כהלכתו. כבוש. בחומץ וחרדל ומיני ירקות עי"כ. מבואר דאף כבוש חשיב ביטול לענין עי"ת. וכן איתא בביריתא (ביצה פי"ב) דכבוש ראוי לכך. וכ"כ הר"י (ח. ברי"ף), והרמב"ם (שם ה"ד) והרא"ש (סי' ה). והטור (שם) כת' דכל מיני תבשיל צלי שלוק ומבושל ראוי לכך. וביאר הבה"ח (ש"ת ג) שהטור השמיט כבוש וקוליים האספנין ומעושו, ולא נקט אלא מיני תבשילין דנתבשלו ממש אצל האש דשכיחי אצל כל אדם. והשו"ע (סע' ה) כת' כהרמב"ם. ועי' בסמוך.

ה. מליח כרותח

ואיתא **בביצה** (טו:) דגים קטנים מלוחים אין בהם משום ביטול גוים, אמר רב יוסף ואם צלאן גוי סומך עליהם משום עירובי תבשילין. וכת' הר"ן (ח. ד"ה אמר) שאע"פ שאין בו משום ביטולי גוים לאו משום דלא ליהוי תבשיל, אלא משום איקרובי דעתא הוא וכל שנאכל כמות שהוא חי אין קירוב הדעת בביטולו, אבל מ"מ כיון דתבשיל מיהא הוי סומכין עליו משום עי"ת. ועיי"ש בטור דבמליחה בלא ביטול לא מהני אפי' שנאכלין מחמת מלחן. וביאר הבה"ח (אות ג) דמליח לא דמי לכבוש דהוי כמבושל, אבל מליחה אינה אלא כרותח דצלי, ואפי' צלי גופיה חשיב תבשיל מ"מ מליחה דאינה אלא כצלי ולא צלי ממש לא חשיב לסמוך עליו. עי"כ. ובדרך זה כת' המ"א (סי' א) ועי' בצל"ח (שם) ובמחנה"ש (שם) משי"כ בזה.

אלא דע"י בחנם צני (סי' ק) שדן בדרך עירוב תבשילין ככבוש או בדגים מלוחים החיוביים. וכת' שהר"י (ח. ה) והרמב"ם (פי"ו ה"ד) לא גרסי בגמ' הני"ל דגים מלוחים אלא דגים קטנים סתם, ומוכח דסי' דמליחה סגי לזה, ולפמ"ז י"ל דמליח וכבוש דגים שווה והסובר דמהני כבוש מהני מליח. והטור הני"ל שלא הביא דכבוש מהני ה"ה מליחה. ועיי"ש איך שביאר דברי הש"ס אליבא דהטור. ומסיק שיש לסמוך עי"ז בשעת הדחק, אלא שיש להסתפק אם יכול לברך עי"ז, שי"ל כיון שאין ברכות מעכבות עדיף יותר שלא לברך אפי' שיצא ידי"ח עירוב בזה, ולמעשה לא יברך, עי"כ.

והנשמת אדם (ככל קב אות ג) השיג על החכ"צ שאין שום דעה בפוסקים כדבריו, ותמה על פשרתו שיערב בהם בלא ברכה, דא"כ איך יוכל לבשל כרותח' מיו"ט לשבת על סמך עירוב כזה. וכת' כ"כ הק"נ (ביצה פי"ב סי' טו אות ג) שאף בדיעבד לא מהני. וכן דעת הבית דוד (א"ח סי' שד) הובא בברכי"י (אות א). והמ"ב (שע"ז א' אותיות כד - כה) דחה לגמרי דברי הח"צ. אולם המהרש"ם (אות א) הביא דאיה משו"ת הרשב"א כהח"צ ועי"כ כת' שבדבריו נכונים. וכן הוכיח בבית הח"צ. ועי' בתורה שם על סעי' ח) הביא דאיה משו"ת הרשב"א כהח"צ ועי"כ כת' שבדבריו נכונים. וכן הוכיח בבית הח"צ. ועי' בתורה שם על סעי' ו) ומשיב (מדו' תל"ח סי' ט"ב צ"ג) ובתשובה מאהבה (ח"ב על סי' תקנז). ודעת הראשון לציון (ביצה שם) דמליח דצלי מהני.

פניני הלכה

האם בן א"י יכול להשלים מנין לבני חו"ל הנמצאים בא"י ביו"ט שני

א. המנהג כיום דבני א"י בכל מושבותיהם נוהגין לעשות יו"ט אחד, ואילו בני חו"ל בכל מקומות מושבותיהם נוהגין לעשות ב' ימים טובים. ויעו' בריטני"א בסוכה (מג. וכן הוא ברי"ה יח) דביאר דכך היתה תקנת הלל ובי"ד שנלך אחר הרוב, וברוב חוץ לארץ לא היו השלוחין מגיעין, ומש"ה עבדינן בכל חו"ל ב' ימים כמנהג אבותינו. וברוב א"י היו השלוחין מגיעין, ולפיכך עושין בכל ארץ ישראל כמנהג אבותיהם לעשות המועדות יום אחד, חוץ מר"ה דהיו עושין ב' ימים בכל מקום. עיי"ש.

אולם הרמב"ם (פי"ה מהל' קידוש החודש) כתב דכל מקום שיש בינו לבין ירושלים מהלך יותר מי ימים, עושין ב' ימים לעולם כמנהג מקודם. ואילו כל מקום שיש בינו לבין ירושלים עשרה ימים או פחות, רואים אם אותו המקום מא"י שהיו שם בני ישראל בשעה הראיה בכיבוש שני, כגון אושן ושמרעם ולוד ויבנה וכו' וכיצ"ב עושין יום אחד בלבד. ואם אותו המקום מסוריא כגון צור ודמשק ואשקלון וכיצ"ב, או מחו"ל כגון מצרים ועמון ומואב וכיצ"ב, עושין מנהג אבותיהן שבדיניהן אם יום אחד או ב' ימים. ואם הוא מקום מסוריא או חו"ל אין להם מנהג, או שהיא עיר שנחחדשה במדבר בא"י, ואין המקום ששכנו בו ישראל עתה, עושין ב' ימים כמנהג רוב העולם.

ומ"מ למעשה נהגו בכל ארץ ישראל לעשות יום אחד. וכתב החזו"א (א"ח סי' קל"ג) דיש להם על מה שישמוכו אחרי שכן דעת הריטב"א, ובשל סופרים הלך אחר המיסקל. ועוד שאצלנו הכל ספק, ובספק גמ' לדעת הרמב"ם אין עושין רק יום אחד עיי"ש.

[ולענין יו"ט של עצרת, אפי' שאין תלוי בקביעת ר"ח סיון, אלא לעולם עצרת ביום החמישים, ועי"כ אין השלוחין יוצאין עליה, כמבואר בירושלמי ר"ה (פי"ק ה"ד). מ"מ כתב הריטב"א (רי"ה יח) דאפי"ה עבידנן ביה ב' ימים טובים בחוץ לארץ, וגזירה אטו שאר כל המועדות. וכ"כ הרמב"ם (פי"ו מהל' קידוש החודש הי"ב) דהתקינו חכמים שכל מקום שאין שלוחי תשרי מגיעין שם עושין ב' ימים טובים אפי' יו"ט של עצרת].

ב. וכתב המחבר (סי' תצ"ו סי"ג) דבני א"י שבאו לחו"ל אסורים לעשות מלאכה ביו"ט שני של גלויות בישוב, אפי' דעתו לחזור. עיי"ש. וטעמא דמילתא דנותנין עליו חומרי המקום שהלך שם.

ובשו"ת אבן רוכל (לבו"ב סי' כ"ח) כתב דדבר פשוט דכל שדעתו לחזור למקומו נוהג כמקום שיצא משם, אפי' להקל, ובלבד שלא עשה בפני בני המקום שהלך לשם, וכן הוא מבואר ברא"ש (פסחים פי"ד סי' ד). וכל מי שיצא מא"י לחו"ל ודעתו לחזור, אפי' שהוא בחו"ל הרי הוא כאילו הוא בארץ, וכן מי שבא מחו"ל לא"י ודעתו לחזור הרי הוא בכלל בני חו"ל. וכן מעשים שבכל יום בכל שנה ושנה דעולים בג' רגלים מחו"ל לארץ ועושים יו"ט שני של גלויות כתיקוננו וכמשפטינו בחו"ל, ולא עוד אלא שמתקבצים מנין מבני חו"ל העולים לרגל ומתפללים תפילה וקורין בתורה ומפטירין בנביא בברכות תחילה וסוף, כמו שעושין ביו"ט שני בחו"ל, דבר זה נעשה מימי קדם בפני גדולי עולם, ולא פקפק אדם בדבר זה מעולם.

אלא דיצא להקשות איך מתפללים תפילת יו"ט בפרהסיא בא"י, והיכי לא חישינן להא דתנן (פסחים ג) ואל ישנה אדם מפני המחלוקת, והיה מספיק להם שיתפללו תחילה חו"ל בצנעה. והעלה דעיי"כ צ"ל לומר דס"ל לגדולי עולם דעד כאן לא תני אל ישנה מפני המחלוקת אלא במלאכה ודכוותיה, דאפשר למיפק מיניה חורבה, אבל בתפילה אף אם יתפלל כמנהג מקום שיצא משם לא נפיק מיניה חורבה. עיי"ש.

ואכן במשנ"ב (סי' תצ"ו סי"ג) כתב דבן חו"ל שבא לא"י, אלא דעתו לחזור למקומו צריך לעשות ב' ימים

ז. גדר בישראל לענין עירוב תבשילין

ומבואר ע"פ"ם שכנוש חשיב תבשיל לענין ע"ת אע"פ שלא חשיב בישראל מה"ת לענין שבת, שהרי כתי **המ"ב** (סי' שכא ס"ק טו) הדחובש כבש"ם אין בו חיוב שאינו תולדת האור אלא אסור מדרבנן. וכן מבואר בענין ב"ח **בהגהות או"ח** (כלל סי' ד) הובא **ברעק"א** (יו"ד רס"ו פו ורס"י קה). וכן נקטו **הפמ"ג** (או"ח סי' שיח מ"ז ס"ק ו ד"ה פשיטא) ו**הגהות יד שאל** (סי' צ סע"י א).

ומצינו עוד **ברמב"ם** (שם) שכתב דמעושן יוצאין בו משום עירובי תבשילין. וכן פסק **השו"ע** (שם סע"ה). וכתב **הרב המגיד** שם שהוא **ירושלמי** (מ"ד פ"ק הנדר מן המבושל ה"א). וכ"כ **הב"י** (שם) ו**הביאור הגר"א** (על סע"ה). [ועי' **בחסם צבי** (סי' ק) ו**בצל"ח** (ב"צה טו ד"ה תבשיל) שתמה ע"ז שלענין עירובי תבשילין לא זכור שם דבר במעושן, אלא לענין נדרים ולענין ביטולי שבת, ביטולי גוים ובשר בחלב, הוא שם בעיא דלא אפשטא. ואפשר לדונת **הרב המגיד** דכיון דעירובי תבשילין הוא מדרבנן לכן ספיקו להקל]. מאידך לענין שבת כתי **הרמב"ם** (מ"א סי' ה"ז) המעושן והמבושל בחמי טבריא וכיוצ"ב אין לוקין עליו. וכתי **המגיד המשנה** (שם) המעושן בעיא דלא אפשטא **בירושלמי** (שם) וידוע שספק תורה להחמיר ואין לוקין עליו כו', ע"כ. והביאו **הב"י** (יו"ד סי' פו ד"ה כתב הרמב"ם). וכן נקט **הבאר הגולה** (שם על סע"ו אות ג'). אולם **הפר"ח** (שם סס"ק ב) כתי דלעולם ספקו של **הירושלמי** נפשט לחומרא בירושלמי עצמו בענין שבת. וכן נקט **ביביאור הגר"א** (אות ג').

ומעושן לא חשיב מבשול לענין ביטולי עכו"ם כבמבואר **ברמב"ם** (שם) דליכא משום ביטולי עכו"ם במעושן. ולענין ב"ח נ"ח הפוסקים אם חשיב ביטולי, ע"י **בפמ"ג** (יו"ד סי' פו מ"ז ס"ק א מ"ד"ה והנ"ח). ושוב חזינן דמה דאפשר דלא חשיב ביטולי לענין שבת, בב"י וב"שול עכו"ם אינו קובע לענין ע"ת. ועי' **בדעת תורה** (שם סע"ה) שנקט שחלב מבושל חשיב תבשיל אע"פ שהוא נאכל חי. וכן נקט **האול"צ** (ח"ג פ"ב אות ב) לענין מאכלים שעוברים תהליך פסטור כגון חמאה וגבינה ושמתת וכדו', אפשר לערב בהם. וצ"ל דס"ל **לדעת תורה** דחלב חזי ללפת ע"י ששורה פתו בחלב. וא"כ נימא כן יש לדון לענין תה וכדו', וצ"ע"ק אם חשיב דברים אלו בזה"ז בכלל דבר המלפת הפת כי אין הדרך לשרות בהם לחם, אלא שם הבא בכיסינן או ספק פת הבא בכיסינן. וכתבו **הר"ן** (תענית י. ב"ר"ף ע"ה מתני), **המרדכי** (תענית י. תרל"ד) ו**ההגה"מ"י** (תענית פ"ה אות ב) בשם **הסמ"ג** (עשין מדרבנן ג) שיצואים בתפוחים מבושלים עירובי תבשילין כדמוכח **בירושלמי** (שם), ע"כ. והובאו דבריהם **בב"כ**. [וכן פסק **הרמ"א** (סע"ה) וכתבו **המ"א** (ס"ק ד) ו**הבה"ל** (ד"ה תפוחים) דמיייר בידוע שדרך אותו מקום ללפת בתוך הפת, ע"כ. מאידך לענין שבת מצינו מח' אם איכא משום ביטולי בפירות הראויים לאכילה, ע"י **ברע"א** (סי' רנד על סע"ד) שהביא שמבואר ברמב"ם, דדברים הנאכלים חיים (כגון פירות) אין בהם משום איסור ביטולי מה"ת. אולם דעת **הרמב"ן** (ע"ז עד: ד"ה ואנין שריב"ה) דאיכא משום בשול אף כה"ג. וכן דעת **השו"ע** (סי' רנד סע"ד) וכ"כ **במ"ב** (סי' שיח שע"ה אות קד). ועי' בזה **בשמעתא עמיקתא** גליון ק"ה.

ומבואר דמ"ל דלענין ע"ת א"ה מה שיתכן שאינו בכלל מבושל לענין שבת וכדו', חשיב מבושל בענין ע"ת. ועי' **בביצה** שהביא דאיתא דאפי' קוליים האספנין שהדיחו בחמין מערב יו"ט סומכין עליו משום עירובי תבשילין. ו**פרש"י** קוליים האספנין דג מליח הוא ונאכל כמות שהוא חי אלא שנותניו עליו חמין וזהו ביטולו. וכ"כ **הרמב"ם** (שם). וכן פסק **השו"ע** (שם סע"ה). וכתב **ביביאור הגר"א** (שם על סע"ה) דילפינן לה משבת בפרק חבית. ושם בדף קמ"ה ע"ב מבואר לענין שבת שיש בו משום ביטולי. מבואר דלפינן גרדי ביטול לענין ע"ת מגרדי ביטול בשבת. וע"כ צ"ל דמה שחשיב ביטול לענין שבת ודאי חשיב ביטול לענין ע"ת, אבל אכתי מה שאינו בכלל ביטול בהלכות שבת אפשר שהוא בכלל ביטול בענין ע"ת.

ועי' **בפמ"ג** (סי' תקכו מ"ז ס"ק ה) שכת' בדעינן ע"ת שתבשיל המועיל תלוי בחיים ראוי לאכילה ללפת שלא ע"י הדחק, וע"כ אם מבושל רק מאכל בן דרוסא לא מהני, וה"ה כל כיוצ"ב, ע"כ. ו**המקור** (ח"ה אות ב) מסתפק בזה. אולם **המנחת פתים** (על סע"ה) יצא לחלוק על הפמ"ג, כי גם כבוש ומעושן ראויים לע"ת, כ"ש כמאב"ד, וכן הוא **בריטב"א** בעירובין (ט, כט). עיי"ש.

ז. תבשיל שהתבשל בכיריים אינדוקציה או מיקרוגל / ככלי שני

מעתה יש לדון בכמה גוונא, וכגון לענין ביטול בכיריים אינדוקציה או מיקרוגל, דיש סוברים דלענין שבת חשיב ביטול בחמה או בחמי טבריה דאינו חשיב ביטול (ע"י בזה **בשמעתא עמיקתא** גליונות קמ"ב-ג). וכן יש לעיין בענין ביטול אחר אפיה אם חשיב הדבר כאפיו או כמבושל ונפ"מ לסוברים דבענין לעירוב דוקא תבשיל.

ולפי המבואר לעיל יוצא שאף מה שאינו בכלל ביטול המחייב בשבת מ"מ כיון שהוא "נקרא לענין שמלפתין בו הפת" מהני לענין עירוב תבשילין. ובדרך זה כתב **הערוה"ש** (סי' תקנב אות ז) לחלק בין תבשיל לענין ע"ת דמהני כבוש לבין תבשיל בענין סעודה מפסקת (בערב ת"ב) דלא מהני, כי דלענין ע"ת **תלוי במה שמלפתין בו את הפת** וע"כ כבוש חשיב תבשיל לענין זה, ולענין סעודה מפסקת ערב ת"ב בחשיבות תבשיל תלוי, ע"כ. ולפי"ז ה"ה מבושל באינדוקציה או במיקרוגל.

ואפשר דאפי' המבושל מאכל ככלי שני חשיב תבשיל לענין ע"ת, אף דלענין שבת ואו"ח לא חשיב ביטול (ולענין שבת עכ"פ מבשל קלי הביטול, ע"י בזה **בשמעתא עמיקתא** גליון צ"ח). אלא דלפי המבואר לעיל דמליח אע"פ דהוי כרותח בענין איסור היתר מ"מ אינו חשיב תבשיל אף לע"ת מוכח דלא כל שינוי במאכל חשיב כמבושל, אלא דאכתי יש לחלק דשאני התם דהוי "כרותחי" בלבד וע"כ אין שינוי מהותי במאכל שיקרא "תבשילי", משא"כ ככלי שני וכדו' דאע"פ שאינו בכלל ביטול בשבת היינו כי אין כאן מלאכת מבשל אבל אכתי הדבר גורם לשינוי המאכל ושם מבושל יש לו. וצ"ע. [אלא דביטול בחמה ובחמי טריה י"ל דעדיף מביטול ככלי שני דע"י **בפמ"ג** (סי' שיח מ"ז ס"ק ה) שנקט דמבושל בחמי טבריה או תולדת חמה שוב אין בו משום ביטול בשבת ואפשר דאף מותר לתתלה כי כבר נתפעל בביטולו. וחזינן שדבר שהתבשל בחמה חשיב מבושל. אלא **בפמ"ג** (או"ח סי' קכט אות ג) כתב דפטור ככה"ג, כי אין ניכר הביטול כי אין שינוי טעם. ועי' **באגלי טל** (אופה ס"ק מד) ו**במנ"ח** (מצוה ז אות ב).

שו"מ **בתשובה מאחבה** (ח"ב סי' פג) דפת של ישראל שאפאה גוי אין תיקון ע"י שהישראל בשלנו, דאנ"ג דיש ביטול אחר אפיה מ"מ כיון שנגמרה מלאכת האפייה ע"י גוי בלא סיוע ישראל כבר נאסר ומה יועיל ביטול, ע"כ. וע"כ בענין ע"ת אפשר שמאכל שעבר אפיה (כגון קרוטונים) ולאחר מכן עבר ביטול או להיפך (כגון קוגל אטריות הנאפה בתנור לאחר ביטולו) י"ל דלכו"ע תלוי אם יש לו שם תבשיל או שם אחר. וצ"ע. ועי' **במנח"מ** (ח"ב סי' פ) דס"ל דקוגל חייב בחלה כי יש לו תורתא דנהמא, אולם דעת **המנח"ש** (ח"ב סי' קמח אות טו) ו**האל"צ** (ח"ב פ"ב אות ה) דאין לו תורתא וחשיב תבשיל. ועי' **בנשמ"א** (שם אות ב) שכתב דנראה דמותר לערב בפת מבושל במרק ונקרא חביצא כדאייתא **בברכות** (ל"ג), וזהו אפשר נמי כוונת ירושלמי הביאו **ביביאור הגר"א** (שם על סע"ה). ודוקא כשהוא בענין שמלפתין בו את הפת, או דיש לומר דירושלמי ס"ל כלשון א' שבבלי דאפילו מערבין בדייסא, ע"כ. [ועי' **בשו"ע** (סי' קסח סע"ג) בהלכות ברכות שמחלק בין אם עשויה מפרורים גדולים מכזית דחייב בהמוציא לבין חתיכות פחות מכזית דמברכים עליהם מזוונות. ו**בביאור הגר"א** שם פירש דחביצא שאמר בירושלמי היינו פירות מבושלים].

ה. אפיה אחר ביטול

ולפי המבואר לעיל תבשיל דע"ת אינו תלוי בגרדי ביטול בהלכות שבת וכדו', נראה ד"ה לענין ביטול אחר אפיה או אפיה אחר ביטול דנחלקו הראשונים **טבור** סי' ש"ח לענין שבת האם אמרינן שיש ביטול אחר אפיה ואפיה אחר ביטול. ו**השו"ע** (שם סע"ה) ו**הרמ"א** כתי שנהגו להזהר בזה. ועי' **במ"ב** (ס"ק מא) דכשם שאסור ביטול אחר אפיה או צליה ה"ה להיפך. ובענין ביטולי עכו"ם כתי **בהלכות קטנות** (ח"ב סי' פג) דפת של ישראל שאפאה גוי אין תיקון ע"י שהישראל בשלנו, דאנ"ג דיש ביטול אחר אפיה מ"מ כיון שנגמרה מלאכת האפייה ע"י גוי בלא סיוע ישראל כבר נאסר ומה יועיל ביטול, ע"כ. וע"כ בענין ע"ת אפשר שמאכל שעבר אפיה (כגון קרוטונים) ולאחר מכן עבר ביטול או להיפך (כגון קוגל אטריות הנאפה בתנור לאחר ביטולו) י"ל דלכו"ע תלוי אם יש לו שם תבשיל או שם אחר. וצ"ע. ועי' **במנח"מ** (ח"ב סי' פ) דס"ל דקוגל חייב בחלה כי יש לו תורתא דנהמא, אולם דעת **המנח"ש** (ח"ב סי' קמח אות טו) ו**האל"צ** (ח"ב פ"ב אות ה) דאין לו תורתא וחשיב תבשיל.

ועי' **בנשמ"א** (שם אות ב) שכתב דנראה דמותר לערב בפת מבושל במרק ונקרא חביצא כדאייתא **בברכות** (ל"ג), וזהו אפשר נמי כוונת ירושלמי הביאו **ביביאור הגר"א** (שם על סע"ה). ודוקא כשהוא בענין שמלפתין בו את הפת, או דיש לומר דירושלמי ס"ל כלשון א' שבבלי דאפילו מערבין בדייסא, ע"כ. [ועי' **בשו"ע** (סי' קסח סע"ג) בהלכות ברכות שמחלק בין אם עשויה מפרורים גדולים מכזית דחייב בהמוציא לבין חתיכות פחות מכזית דמברכים עליהם מזוונות. ו**בביאור הגר"א** שם פירש דחביצא שאמר בירושלמי היינו פירות מבושלים].

מ. ס. ק. נ. א. ד. ר. י. נ. א.

א' יו"ט שחל בערב שבת, אין אופין בו, אין מבשלין בו ואין מכינים בו כל מאכל לצורך שבת. אבל מכין תבשיל (כזית) ופת (כזית) ולדעת הרמ"א לכתחלה כביצה) בערב יו"ט וסומך עליהם שיהא שיהא בהכנה זו משום תחילת הכנתו לצורכי שבת, ואז יהיה רשאי לאפות ולהכין כל מאכל ביו"ט לצורך תבשיל. ותבשיל ופת אלו שהוא סומך דמילת עירוב תבשילין. ובדעיבא אם הכין רק תבשיל סומך עליו. ו' תבשיל או חמיל דוקא אם מלפתין בו את הפת (ואבל אטריות וכדו' לא מהני) וכמן כן מועיל בין אם הוא מבושל, צלוי, או כבוש (כגון מלפפון חמוץ), אבל מלוח (כגון דג העריני"ג) לא מועיל, ובשעת הדחק שאין לו דבר אחר לערב עליו המיקל לסמוך על במלוח לא מוחים בידו, ומ"מ באופן זה לא יברך על העירוב. ג' תבשיל מבושל בכיריים אינדוקציה או במיקרוגל וכדו', שלענין דינים מסוימים אינו בכלל ביטול (ע"י בזה **בשמעתא עמיקתא** גליון תקנ"א), מ"מ לענין ע"ת כיון שיש כאן תבשיל שמלפתין בו הפת מערבין עליו.

יו"ט, ומ"מ תפילת יו"ט צריך להתפלל בביתו בצנעא. מיהו למעשה המנהג היום דבני חו"ל נוהגין לעשות לעצמם מנין ביו"ט שני. ובאמת בשו"ת **אגרות משה** (או"ח ח"ה סי' ל"ז אות ה') כתב לתמוה על שנהגו כן, ומ"מ סיים דע"פ דמעשה כבר עשו כן בלא חולק. והביא דברי הבע"מ באבקת רובל. וסיים דלכן למעשה צריכין לעשות בציבור אבל לא בפרהסיא.

ויעו' **בפאת השולחן** (סי' ב' אות כ"א) דכתב דבני חו"ל הבאים לא"י להשתטח על קברי צדיקים ולחוג יו"ט בא"י ואח"כ חוזרים לחו"ל למקומם, הם נוהגים ביו"ט של גלויות ככל דיניהם, ויש בית כנסת מיוחד שמתפללים ביו"ט שני של גלויות תפלה של יו"ט.

ג. ויל"ע בבני חו"ל הרוצים לעשות מנין בפני"ע ביו"ט שני של גלויות, אם רשאי לצרף מבני א"י לעשרה נעו"י בשע"ת סי' תצ"ו ס"ק ג', דהביא דברי האחרונים דדנו אם כהן מבני א"י רשאי לעלות לנשיאת כפים בתפלת מוסף של בני חו"ל בא"י. ומצינו **באמת ליעקב** (למורה"י אלגאזי זצ"ל - סי' א' אות ג') דנסתפק בזה אם יכולין בני חו"ל לצרף עמהם ג' או ד' בני א"י כדי להוציא ס"ת לקרות חובת היום. ומצא בספר **העולה דהיי** (למורה"י יעקב זצ"ל - סי' י"ד) דגם נסתפק, ושמאל דכילין להצטרף עמהם. ושכן נעשה מעשה בירושלים עה"ק. וכ"כ **החי"ד"א** בספרו **לדוד אמת** (סי' א' אות ג').

ואע"פ דמצינו **בהלכות קטנות** (ח"א סי' די - משמיה דמרדכי"ר ישראל בנימין הזקן ע"ש) דכתב גבי הבאים מחו"ל דכל זמן שאינם עשרה אל יתפללו ביו"ט אלא בצנעא, וכ"ש שאין להם להוציא ס"ת וללמוד בו בענינא דיומא ע"י שיצרפו או א' ב' מבני העיר, לפי שאין לך פרהסיא גדולה מזאת. ע"ש. ויעו' בשו"ת **לב חיים** (לגרי"ח פלאגי ח"ב סי' כ"ה) דהביא דכ' דעת **הפרי אדום** (ח"ג ד"ה ז"ע), וכן העלה בו **הרב ברכות המים** (או"ח סי' תצ"ו ס"ג) וכתב שכן מנהג עיה"ק ירושלים, ושכן ראוי ונכון לנהוג. מיהו מאחר דהוי האוסר בשו"ת הלק"ט מפורש דהוא מפני דעת בפרהסיא, א"כ כיוס דלמנהג ברור שבני חו"ל בא"י רבים הם ונוהגים לעשות מנינים בפני"ע, הרי חזינן דלא חששו ממה דהוי בפרהסיא, וא"כ נראה דה"י יכולים לצרף בני א"י למנין עשרה.

[ועיניין בשו"ת **אג"מ** (או"ח ח"ד סי' ק"ח) דכתב לד"ה דבני ארץ ישראל יכולים להצטרף לששה בני חו"ל אפי' תלפתת מוסף - אלא דהתם מיייר בב' א"י שהוא בחו"ל, ולענין עצם הצטרפותו למנין ע"ש]. אולם משמיה **דהגרש"ז אויערבך** זצ"ל כתבו (יו"ט שני כהלכתו פ"ח הערה ב') דכיון דבדור הקודם היתה דעת הרבנים דעל בני חו"ל להתפלל ביחידות ולא לעשות מנינים של בני חו"ל, לכן אף שבשכ"ו נהגו כן, מ"מ מצינו לצרף בן א"י למנינים ועדיף שיתפללו ביחידות. אמנם משמיה **דהגרש"ז** זצ"ל כתב שם דמאחר דכתב הב"י בשו"ת אבקת רובל דכך היה המנהג מימי קדם לעשות ולא הרהר אדם מעולם, לכן אם רוב המנין מבני חו"ל יכולים לצרף בני א"י להשלמת המנין. **העולה לדינא** - כבר נתפשט המנהג דבני חו"ל הנמצאים בא"י, נוהגין ביו"ט שני לעשות מנין בפני"ע ולהתפלל תפילת יו"ט. וי"א דאף אם אינם אלא שיעה יכולים לצרף עוד ארבע מבני א"י להשלמת המנין ולהתפלל תפילת יו"ט [ואולם בני א"י יתפללו תפילת חול].

כתב ע"י

הרה"ג הרב שמעון פלולי שליט"א

מו"ק הקהילה החרדית מעלה אדומים

פניני מוסר

עניני שבת קודש

לימוד התורה בשבת קדש (י)

איכות לימוד התורה של שבת יותר ימות השבע - "... והנה כל איכות המציאות של "ישראל" הוא רק כפי שיעור העבודת שלו לבקב"ה... ואם יש באדם גרעון ח"ו בדרגת עבודתו להקב"ה, הרי חסר בעצם שיעור מציאות ה"ישראל" שבו, וממילא חסר גם בזכיותו בתורה, שהרי כאמור "ישראל" ואורייתא חד הם, וכפי שיעור ה"ישראל" שבו כך שיעור "התורה" שבו... והנה עיקר העבודה בזמנינו הוא עסק התפילה... ונמצא דכפי שיעור דרגתו של האדם בעבודת התפילה, כך דרגתו האמתית בתורה. ובשבת קדש **התפילה היא באיכות עצומה של "נשמת חיים"...** ממילא **גם איכות התורה היא במדרגת נשמה, שגוה סוג אחר של ד"ת, טעם אחר של מתיקות התורה**, ניגון שמימך מתנגן בד"ת של שבת, ברומומות נשגבה וניתון מן העולם". (הג"ר ישראל אליהו ויינטרוב זצ"ל, רוא שבת עמ' צז)

נערך על ידי מו"ם "עבודת שבת קודש"

